

PLA DE
REACTIVACIÓ
SOCIOECONÒMICA
DEL PRIORAT

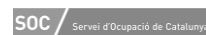
FASE DE DIAGNOSI

Consell Comarcal del Priorat

Abril de 2021

Aquest estudi està subvencionat pel “Servei Públic d’Ocupació de Catalunya”, finançat pel “Servicio Público de Empleo Estatal” i cofinançat en un 50% per l’FSE (Fons Social Europeu).

Taula de contingut

1. ESTRATÈGIA TERRITORIAL.....	4
2. OBJECTIU CENTRAL DE L'ESTRATÈGIA	10
3. MODEL ECONÒMIC COMARCAL	11
4. LÍNIES ESTARTÈGIQUES I PROGRAMES D'ACTUACIÓ	12

Índex de taules

Taula 1: Reptes i oportunitats derivats de la fase d'anàlisi del Pla de Reactivació Socioeconòmica del Priorat	6
Taula 2: Reptes i oportunitats recuperats del planejament estratègic elaborat en els últims anys al Priorat	8
Taula 3: Eixos del pla de recuperació demogràfica, objectius de desenvolupament sostenible 2030, i els eixos del pla "España Puede"	13
Taula 4: Relació dels programes d'actuació amb els eixos del pla de recuperació demogràfica, els objectius de desenvolupament sostenible 2030, i els eixos del pla "España Puede"	14

1. ESTRATÈGIA TERRITORIAL

D'acord amb les informacions recopilades en la fase d'anàlisi, en aquest document es desenvolupa la fase de diagnosi, on es posen en relleu els elements principals que s'han identificat durant el procés d'anàlisi dels indicadors socials i econòmics dels municipis del Priorat, així com les opinions i consideracions del conjunt d'agents del territori.

L'experiència en planejament estratègic al Priorat és considerable, i en aquest apartat també s'analitzen les diagnosi dels últims processos estratègics desenvolupats al Priorat: el "Pla Estratègic Comarcal de Desenvolupament Socioeconòmic Rural 2014 – 2020" i el "PECT Priorat-Montsant-Siurana. Paisatge agrícola de la muntanya mediterrània 2016–2020".

Aquest fet s'explica perquè en aquests estudis s'inclouen anàlisis de tots els elements de la comarca, tant dels que evolucionen amb el temps (mercat laboral, estructura i evolució de la població, sectors d'activitat...), com dels que no evolucionen a curt termini (medi físic, espais naturals protegits, ordenació del territori...).

El Pla de Reactivació Socioeconòmica està enfocat a analitzar els indicadors econòmics i socials que posen en rellevància l'impacte directe de la Covid-19 als municipis del Priorat durant el 2020. No s'ha inclòs l'anàlisi dels "elements immòbils" perquè l'anàlisi s'ha de centrar en l'eix econòmic i el social, a més a més, aquesta informació ja estava analitzada en aquests documents.

Així doncs, a continuació s'adjunten dues taules amb els reptes i les oportunitats que s'han d'afrontar a la comarca. La primera amb els que deriven de l'anàlisi dels indicadors econòmics i socials del 2020, enfocats a quantificar l'impacte de la Covid-19, i la segona dels que s'han extret dels planejaments estratègics recents, i que es considera que encara tenen vigència perquè no s'han afrontat, sigui per corregir-ho o per aprofitar-ho. Tots aquests reptes concrets identificats s'engloben en 6 grans reptes que s'especifiquen seguidament:

1. Demogràfic	4. Desenvolupament econòmic i ocupació
2. Canvi climàtic i sostenibilitat	5. Energètic
3. Digitalització i competitivitat	6. Sociabilitat

Seguidament es planteja l'objectiu estratègic del Pla, les línies estratègiques a seguir, amb els programes d'actuació que s'han concretat per a cada línia, i posteriorment al Pla d'Acció, es defineixen el conjunt de projectes i accions que es proposen per fer front a la realitat post-Covid-19.

Per últim, s'ha considerat adient incloure els Objectius de Desenvolupament Sostenible 2030 (ODS), els eixos que s'inclouen al *"Plan de recuperación. 130 medidas frente al reto demográfico"*, i els eixos del *"Plan España Puede. Recuperación, transformación y resiliència"*, ja que representen las bases de l'estratègia espanyola i europea per fer front als nous contextos socials i econòmics als quals s'ha de donar resposta.

Taula 1: Reptes i oportunitats derivats de la fase d'anàlisi del Pla de Reactivació Socioeconòmica del Priorat

Nre.	Reptes	Oportunitats
1	Descens significatiu de la població durant l'última dècada (-10%).	Durant el 2020, augment del nombre d'habitants en 13 dels 23 municipis de la comarca.
2	Generalització de mesures (Covid-19) pel conjunt del territori català.	
3	Augment de la superfície de terra no conreada (les de menor valor).	Candidatura a Patrimoni Mundial de la UNESCO.
4	Augment del risc d'incendi derivat de la poca gestió forestal i del canvi climàtic.	
5	Espoli d'aigua del riu Siurana per part de la comunitat de regants del pantà de Riudecanyes.	
6	Deteriorament dels espais naturals més concorreguts.	
7	Poca "educació" ambiental dels nous usuaris de turisme rural.	
8	Dèficit d'infraestructura de subministrament elèctric.	Desplegament d'infraestructura de banda ampla entre Tivissa i Falset.
9	Dèficit d'infraestructura de subministrament d'aigua en alguns municipis.	Generalització de la digitalització en tots els nivells i àmbits.
10	Dèficit de cobertura mòbil en diversos punts del territori.	Augment de l'ús de noves eines tecnològiques de pagament i comercialització de productes.
11	Poca penetració de la infraestructura de banda ampla (fase de desplegament en alguns municipis).	Generalització del treball en remot.
12	Bretxa digital amb els entorns urbans.	
13	Desequilibri territorial que genera desavantatges competitiu.	
14	Reducció de la població activa de la comarca.	Model de desenvolupament consensuat a la comarca (vi + paisatge + turisme rural).
15	Descens de les persones ocupades que viuen a la comarca, sobretot dones.	Augment de l'interès per viure en entorns rurals.
16	Afectació significativa sobre els llocs de treball assalariats de la comarca.	Augment generalitzat del comerç de proximitat.
17	Gran afectació del sector terciari, sobretot la restauració i l'hoteleria, però també el petit comerç.	Rellevància internacional de la marca "Priorat".
18	Reducció del teixit empresarial de la comarca.	Diversitat d'espais amb particularitats pròpies.
19	Augment pronunciat de la taxa d'atur.	Disponibilitat de fons europeus per desenvolupar projectes (Next generation).

20	Part considerable de treballadors en situació d'ERTO.	Experiència comarcal en temes de planejament estratègic.
21	Inflació del preu dels terrenys pertanyents a la DOQ Priorat.	Rellevància internacional de la marca "Priorat".
22	Augment pronunciat del turisme amb caravanes/furgonetes que no s'acaba de monetitzar.	Variació molt baixa del nombre de llocs de treball d'autònoms.
23		Pics de contractació derivats de l'activitat agrícola.
24		Augment dels visitants al Parc Natural de la Serra de Montsant durant els períodes sense restriccions, i en general, a tota la comarca.
25		Augment generalitzat de l'interès pel turisme rural i de proximitat.
26		Diversitat d'espais amb particularitats pròpies.
27		Períodes de vacances més curts, però més freqüents.
28		Entorn al 40% de turistes tenen almenys 60 anys.
29	Definició d'un model energètic propi.	L'aprofitament forestal per a la producció energètica.
30	Proliferació de propostes de macro projectes eòlics i solars a la comarca i a l'entorn més proper del PN.	
31	Distorsió de les dades sobre violència masclista a causa dels períodes de confinament.	Identitat territorial molt marcada (sentiment de pertinença).
32	Gran afectació de les persones d'edats més avançades, sobretot les que viuen soles i les dones.	Alta cohesió social i visió compartida de territori.
33	Poca disponibilitat d'habitatge per lloguer i compra.	
34	Augment dels habitatges d'ús turístic.	
35	Població molt envellida.	
36	Dèficit d'aparcaments als municipis que reben més visitants.	

Font: Elaboració pròpia

Taula 2: Reptes i oportunitats recuperats del planejament estratègic elaborat en els últims anys al Priorat

Nre.	Reptes	Oportunitats
35	Part de la població jove treballa fora de la comarca i augmenten els casos de pobles dormitori.	Major nombre de propostes formatives i ocupacionals per als joves (tot i que moltes fora de la comarca).
36		Inclusió en els programes de desenvolupament rural de polítiques i barems especialment dirigides a afavorir l'aparició de joves emprenedors.
37		Paisatge agrari en mosaic que conserva un important potencial turístic.
38		Comarca molt rica en recursos naturals i paisatgístics. Gran riquesa d'ambients que deriva en l'existència de sis Espais d'Interès Natural.
39		Impuls i bona predisposició del sector en relació amb l'adhesió de la comarca a la Carta Europea de Turisme Sostenible.
40		Sensibilització general sobre la necessitat de portar a terme una gestió més eficient i acurada del patrimoni natural.
41	Baix nivell d'aprofitament de les noves tecnologies en el sector.	Millora en el nivell de treball en xarxa des de diferents sectors.
42	Manca generalitzada de recursos econòmics dedicats a la innovació i transferència, en especial de procedència privada.	
43	Dificultats per atreure o generar inversions en determinats municipis. Existència de notables diferències en els nivells de dinamisme entre ells.	Elevada importància del sector primari en l'economia comarcal. L'activitat agroalimentària com a element estratègic en la dinamització econòmica del territori (Cultura del vi i Cultura de l'oli). Presència de productes agroalimentaris valoritzats i lligats a distintius territorials de qualitat.
44	Dificultat en l'accés a finançament que deriva en una limitada capacitat financera dels perfils de població emprenedors, fet que dificulta la creació de nous negocis.	Presència de recursos culturals singulars pel seu valor arquitectònic i/o patrimonial.
45	Dificultat en l'obtenció de recursos per a la rehabilitació i conservació del patrimoni arquitectònic.	Creixement (tot i que lent) de les empreses de serveis i activitats turístiques.
46	Dificultats per al manteniment d'infraestructures turístiques com ara camins, senyalització de rutes, senyalització de llocs d'interès, etc.	El sector agrícola i agroalimentari ha estat l'únic capaç de generar inversions importants d'agents de fora del territori durant els darrers anys.
47	Baix nivell d'associacionisme en el sector comerç, que impossibilita la realització d'accions de promoció, difusió i formació de manera conjunta i coordinada.	Programes i plans que ajuden fomenten el desenvolupament econòmic i la conservació de tradicions rurals (LEADER).

48	Manca de senyalització comercial a la majoria de municipis dificultant l'accés dels visitants als comerços i donant una imatge de dispersió del sector.	Possibilitat de generar o atraure activitat industrial interessada en el prestigi de la marca territorial (bàsicament agro-indústria).
49	La desertització comercial d'alguns municipis a causa del tancament progressiu d'establiments.	Notable presència de cooperatives i agrotigues, cosa que comporta un format ideal per a la promoció i projecció comercial, turística i econòmica del territori.
50	Desequilibri en les dinàmiques turístiques. Existència de municipis sense establiments, serveis i/o equipaments de suport a l'activitat turística.	Les progressives actuacions de rehabilitació de nuclis antics, que poden facilitar el manteniment i/o obertura de comerços i altres tipus d'establiments / serveis.
51	Manca d'operadors locals que gestionin una oferta turística de forma integral global i poca proliferació d'oferta i serveis complementaris a l'activitat turística.	El progressiu desenvolupament del sector turístic de la comarca ha de poder ser aprofitat pel sector comercial dels municipis.
52	Baixa coordinació pel que fa a promoció i imatge i manca de coordinació entre els agents turístics.	Estratègia turística ben definida, recolzada sobre els pilars bàsics del vi, l'oli i el paisatge.
53	Passivitat i poca actitud activa en la creació de negocis. Manca de cultura emprenedora.	Bon posicionament turístic de la comarca. Imatge generada molt positiva.
54	Passivitat i poca actitud activa en la creació de negocis. Manca de cultura emprenedora.	Desenvolupament creixent de paquets turístics que lliguen allotjament, gastronomia, visita a cellers, tastos, etc.
55		Els recursos naturals del territori permeten el desenvolupament d'un ampli ventall d'activitats (senderisme, BTT, caiac, escalada, etc.).
56		El desenvolupament de l'enoturisme es perfila com un element estratègic de la política turística de Catalunya.
57	Absència d'un transport públic plenament vertebrat, el que dificulta que els habitants l'utilitzin habitualment.	Millora en el nivell d'instrucció dels joves en els darrers anys.
58	Baix nivell d'utilització del transport públic, a causa de la poca vertebració i insuficiència de la xarxa, amb les corresponents conseqüències ambientals.	Majors nivells d'instrucció entre les noies (major presència en estudis postobligatoris). Treballar per retenir aquest talent i capacitats.
59	Abandonament prematur dels estudis d'una gran part dels joves que s'han quedat a viure a la comarca.	Opinió majoritària, per part de la població del Priorat, de disposar d'una bona qualitat de vida.
60		Potencialitat de regeneració de l'activitat de la construcció basada en la rehabilitació d'habitatges (treballar en noves fórmules per potenciar-ho, p. ex. masoveria urbana).

Font: Elaboració pròpia

2. OBJECTIU CENTRAL DE L'ESTRATÈGIA

L'objectiu central del Pla de Reactivació Socioeconòmica del Priorat és el següent:

Recuperar els nivells d'activitat econòmica previs a la crisi de la Covid-19, aprofitant les oportunitats de desenvolupament que s'han identificat, i afrontant els reptes que posen en perill el model de desenvolupament consensuat al territori:

(paisatge + cultura del vi + turisme rural)

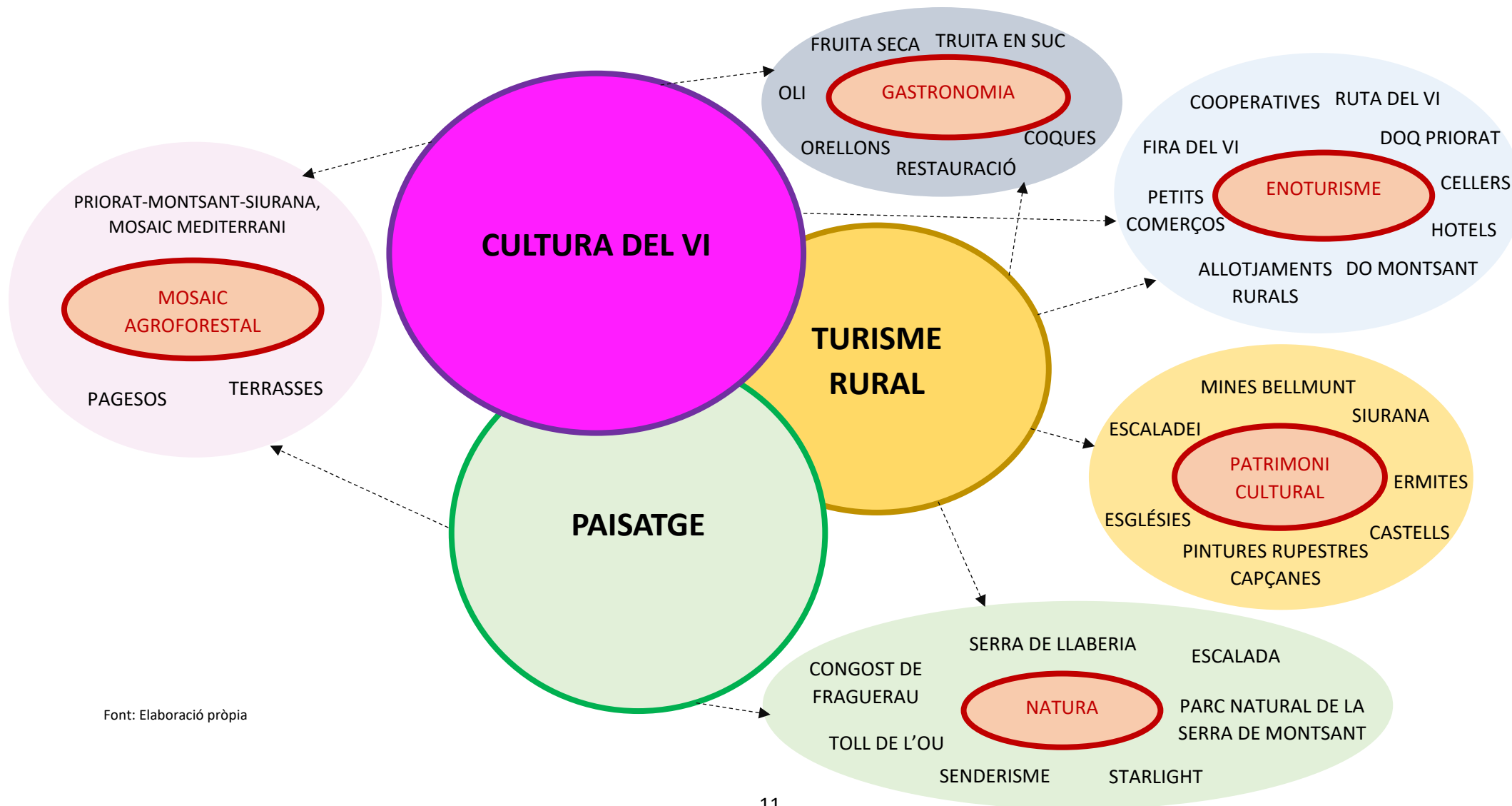
Així doncs, l'objectiu central de l'estratègia no és altre que recuperar l'activitat econòmica dels municipis de la comarca prèvia a la crisi de la Covid-19. El paisatge, la cultura del vi portada a l'excel·lència, i el turisme rural de qualitat i dimensionat a la comarca són els tres elements que han impulsat l'activitat econòmica al Priorat durant els últims 30 anys, han ajudat a protegir els entorns naturals del territori, i han posat en valor el patrimoni històric i cultural de la comarca. Per tant, tot i l'impacte devastador de la crisi provocada per la Covid-19, s'ha de seguir apostant per aquest model, que a sobre, té un consens indiscutible i generalitzat entre diferents actors i veïns dels pobles del Priorat.

Dit això, d'acord amb les tendències identificades (tan globals com a nivell local) en l'anàlisi dels indicadors, sorgeixen algunes oportunitats per als entorns rurals, que s'hi s'aprofiten, poden esdevenir motors de desenvolupament per al territori. L'interès pels entorns rurals, tant per viure-hi com per visitar-los durant períodes de vacances, suposa una oportunitat notable per reactivar economies locals, frenar el despoblament de determinats pobles, contribuint així a assegurar determinats serveis bàsics com escoles o atenció mèdica, i generar altres fonts d'ingressos mitjançant la creació de negocis de serveis turístics. I és que el Priorat és un destí amb moltíssim potencial en el sector del turisme rural, sobretot en l'àmbit de la natura, l'"slow tourism" o turisme tranquil, l'escalada, i sobretot l'enoturisme, que és l'element principal d'atracció juntament amb el paisatge.

El desenvolupament ha d'anar en línia amb les estratègies comarcals definides en altres documents, com la CETS o la Carta del Paisatge, per tant, **tota actuació o projecte ha d'emmarcar-se dins els principis de protecció, sostenibilitat i valorització dels diferents elements que caracteritzen el territori.**

3. MODEL ECONÒMIC COMARCAL

Font: Elaboració pròpia

4. LÍNIES ESTARTÈGIQUES I PROGRAMES D'ACTUACIÓ

Finalment, en aquest apartat s'especifiquen les línies estratègiques i els programes d'actuació que s'han definit per donar resposta al conjunt de reptes i oportunitats que s'han identificat, i en els quals s'emmarquen les actuacions que es plantegen i que s'especifiquen en el document del Pla d'Acció.

A part de les línies i programes d'actuació, en aquest apartat del document s'inclouen els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS), aprovats per unanimitat per l'assemblea general de Nacions Unides el 2015 i que es basen a 5 pilars bàsics: pau, persones, planeta, prosperitat i aliances; els eixos del *"Plan de recuperación. 130 medidas frente al reto demográfico"*, que és un document oficial del govern espanyol on es tracta i s'intenta afrontar la problemàtica del despoblament a l'Estat espanyol, fent especial èmfasi en la cohesió i equilibri territorial; i els eixos del *"Plan España Puede. Recuperación, transformación y resiliencia"*, que és el document on s'especifica tota la informació relativa a la distribució dels fons europeus "Next generation" a l'Estat espanyol.

Aquest conjunt d'objectius genèrics dels plans mencionats mostren la direcció cap a on han d'avançar les societats, transformant les economies per fer front als nous contextos socials i econòmics.

Així doncs, es relacionen amb els programes d'actuació que s'han plantejat per al Pla de Reactivació Socioeconòmica del Priorat, amb la finalitat que es pugui visualitzar de forma senzilla a quins principis fan referència, i si s'emmarquen en les estratègies definides per la Unió Europea i l'Estat espanyol.

Taula 3: Eixos del pla de recuperació demogràfica, objectius de desenvolupament sostenible 2030, i els eixos del pla "España Puede"

Eixos del "Plan de recuperación. 130 medidas frente al reto demográfico"		ODS (Objectius Desenvolupament Sostenible 2030)		Pla "España puede. Recuperación, transformación y resiliencia"	
Eix 1	Impuls transició ecològica	1	Fi de la pobresa	a	Impuls a la transició verda
Eix 2	Transició digital y plena connectivitat territorial	2	Fam zero	b	Impuls a la transformació digital
Eix 3	Desenvolupament i innovació en el territori	3	Salut i benestar	c	Creixement intel·ligent, sostenible i inclusiu
Eix 4	Impuls del turisme sostenible	4	Educació de qualitat	d	Promoció de la cohesió social y territorial de la Unió
Eix 5	Igualtat de drets i oportunitats de les dones	5	Igualtat de gènere	e	Resiliència sanitària, econòmica, social i institucional, i augment de la preparació davant les crisis
Eix 6	Foment de l'emprenedoria i de l'activitat empresarial	6	Aigua neta i sanejament	f	Polítiques per a les properes generacions, la infància i joventut, incloses l'educació i les competències.
Eix 7	Reforç dels serveis públics i impuls de la descentralització	7	Energia neta i assequible		
Eix 8	Benestar social i economia dels ciutadans	8	Treball decent i creixement econòmic		
Eix 9	Promoció de la cultura	9	Indústria, innovació i infraestructures		
Eix 10	Reformes normatives i institucionals per abordar el repte demogràfic	10	Reducció de les desigualtats		
		11	Ciutats i comunitats sostenibles		
		12	Consum i producció responsables		
		13	Acció climàtica		
		14	Vida submarina		
		15	Vida d'ecosistemes terrestres		
		16	Pau, justícia i institucions sòlides		
		17	Aliança per assolir els objectius		

Font: Elaboració pròpia amb informació de: "Plan de recuperación. 130 medidas frente al reto demográfico", ODS 2030, i "Plan España puede. Recuperación, transformación y resiliencia"

Taula 4: Relació dels programes d'actuació amb els eixos del pla de recuperació demogràfica, els objectius de desenvolupament sostenible 2030, i els eixos del pla "España Puede"

	Línies estratègiques (verd) i programes d'actuació (blanc)	Pla "Recuperación demogràfica"	ODS	Pla "España Puede"
1	Diversificació de l'activitat econòmica de la comarca			
1.1	Autoocupació i empenedoria	Eix 6	8	e
1.2	Producció energètica i auto abastiment	Eix 1	7 i 11	a
1.3	Digitalització i TIC	Eix 2	9	b
1.4	Economia circular i transformació productiva	Eix 1, Eix 2 i Eix 3	9	a i b
1.5	Formació	Eix 3	4	f
2	Paisatge i sostenibilitat. Valorització i protecció de la identitat territorial			
2.1	Protecció i valorització del paisatge i dels espais naturals com a elements centrals de la identitat territorial	Eix 4	13 i 15	c i d
2.2	Sostenibilitat, adaptació i lluita contra el canvi climàtic	Eix 1	13	a i c
3	Producció agroalimentària duta a l'excel·lència			
3.1	Garantir el desenvolupament de la indústria agroalimentària local	Eix 6	9	e
3.2	Promoció i comercialització dels productes del Priorat	Eix 6	12	c
4	Consolidació d'un sector turístic sostenible com a motor econòmic i d'ocupació			
4.1	Descongestió dels espais turístics més massificats per millorar-ne la sostenibilitat	Eix 4	11 i 15	c
4.2	Fomentar la diversificació turística a la comarca	Eix 4	8	c
4.3	Comunicació i divulgació dels valors turístics del Priorat	Eix 4	8	d
4.4	Sostenibilitat i capacitat de càrrega	Eix 4	11, 13 i 15	c
5	Qualitat de vida i cohesió social			
5.1	Assegurar la disponibilitat d'habitatge a la comarca	Eix 8	3	e i f
5.2	Igualtat de drets i oportunitats de les dones i dels i les joves	Eix 5	5	d
5.3	La cultura com a dinamitzadora econòmica	Eix 9	8	d

Font: Elaboració pròpia